

VAN BOTERBERG TOT SUPERHEFFING

1948

Jaar	Melkveehou- ders / koeien	Melkkoeien x 1000	Melk/vet/eiwit gem. / koe	Melkgeld cent/kg.	Melk Mln. kg	Kaas ¹⁾ mln. kg.	Boter ¹⁾ mln. kg.	Boterberg mln. kg.	M-Melkp. mln. kg
1939		1.566	3.520 / 3,24	6,20	5.512	121 / 69 / 52	108 / 50 / 56		
1947		1.326	3.050 / 3,52	14,79	3.918	65 / 49 / 15	53 / 50 / 0		
1948		1.324	3.540 / 3,58	15,58	4.687	99 / 55 / 23	71 / 49 / 24		
1949		1.443	3.787 / 3,67	19,86	5.464	130 / 61 / 62	84 / 32 / 53		

1) productie / consumptie / export mln. kg.

1948			068
1948-01-03	PZC	Heffingen voor landbouw en veeteelt. Landbouw-Egalisatiefonds	
1948-01-10	LC	Minister <u>S. Mansholt</u> spreekt van gematigd optimisme	
1948-03-03		Melkprijs veehouders – Garantieprijs – Zomers 18,3 ct . en ‘s-winters 20 ct	
1948-03-11	LC	Eerste boterexport boter via Harlingen	
1949-04-06	LC	Export-contingentering wordt eerstdaags opgeheven	
1948-04-24	PZC	Nieuwe voorstellen van de Regering inzake toeslagen en nw. garantieprijsen	
1948-05-19	HC	<u>S. Mansholt</u> : ‘Van een spoedige opheffing der vleesdistributie is geen sprake’	
1948-06-05	PenM	‘Stinkende’ exportboter naar België	
1948-06-10	PZC	‘Rechtzetting’: Geen <u>steun</u> aan de boeren maar steun aan de <u>consument</u>	
1948-06-30	PZC	17 Mln. nabetaling melkprijs, betaald als f 12.50 per koe.	
1948-07-07	LC	Leeuwarder melkboer over eind 7 jaar <i>melkbonnen</i>	
1948-08-24	LC	H.D. Louwes S.vd.L.: De toekomstige landbouwpolitiek	
1948-11-05	PZC	Melkprijs voor 1949 , Garantieprijs 17½ ct.	
1948-11-12	HC	Onze natuurboter-export in moeilijkheden	
1948-11-18	LC	Minister <u>S. Mansholt</u> : Geen principiële wijziging in de landbouwpolitiek	
1948-11-26	PZC	<u>H.D. Louwes</u> : Boeren moeten de zaak in eigen handen nemen	
1948-12-06	NvhN	F.N.Z. Voorz. Mr. <u>J. Linthorst Homan</u> over onze Zuivelindustrie	
1948-12-09	LC	Melkproblemen – over de eerste boterexport	
1948-12-11	LC	Onze boter-uitvoer – aanvulling op voorgaande artikel	
1948-12-13	HK	De positie van onze boter, Zij wordt niet voor een appel en een ei verkocht	

1948		Wikipedia
19-dec. tot 1 jan. ‘51	Tweede politionele acties in Indonesië, zie ook Marshall-plan waar uit blijkt dat de Verenigde Staten deze hulp aan ons land zou intrekken als dat ‘gedoe’ daar niet was afgelopen.....	Politionele acties

1948

Provinciale Zeeuwse Courant, 1948-01-03

Heffingen voor landbouw en veeteelt.

Voor het landbouwegegalisatiefonds.

Door de minister van *landbouw, visserij en voedselvoorziening* is een heffingsbeschikking uitgevaardigd, welke 4 Januari in werking treedt en krachtens welke de telers van bepaalde landbouwgewassen en **veehouders** ten behoeve van het **Landbouw-egalisatiefonds** (LEF.) verschillende heffingen zullen hebben te voldoen.

Voor aardappelen, welke aan een aardappelmeelfabriek worden geleverd, bedraagt deze heffing f 0.25 per 1000 kg., voor suikerbieten f 0.30 per 1000 kg., voor pootaardappelen f 0.60 per 1000 kg.

Melkveehouders moeten 2½ cent per 100 kg. betalen. Voor veehouders, die een voor de slacht bestemd rund afleveren (geen kalf) op een slachtveemarkt of slachtplaats, bedraagt de heffing voor klasse AA f 2, klasse A f 1, klasse B f 0.75 en klasse C f 0.50 per dier.

In de meeste gevallen wordt de heffing afgehouden van de koopprijs of voor het geval van melk van de toeslag, welke daarop wordt uitgekeerd.

Leeuwarder Courant, 1948-01-10

Minister Mansholt spreekt van gematigd optimisme

Geen reden tot ernstige ongerustheid wat betreft de voedselvoorziening

Voedingswaarde aan vetten en vitamine in boter en margarine gelijk

Over de beide zenders Hilversum I en II, heeft de minister van *Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening* gisteravond een radiorede gehouden over de prijzen van onze voedingsmiddelen. Na een korte inleiding besprak minister Mansholt het voedseltekort, dat over de gehele wereld heerst en vervolgens de prijzen.

Bij het bepalen van de prijzen der voedingsmiddelen dient de regering rekening te houden met het internationale prijspeil, dat - zoals u weet - sinds 1939 aanzienlijk is gestegen. Nu hadden wij verwacht, dat na een aanvankelijke stijging, de internationale prijzen enige jaren na de oorlog langzamerhand zouden dalen. Maar de schaarste aan alles wat de mens na zes jaren oorlog nodig heeft. Is ondanks de stijging der wereldproductie nog zo groot, dat deze verwachting niet zo spoedig wordt verwezenlijkt als wij wel hadden gehoopt.

De regering is bij de bepaling van het binnenlandse prijspeil mede afhankelijk van de wereldprijzen. Niettemin kan worden geconstateerd, dat Nederland een eiland van goedkoopte is in een dure wereld. Dit is vooral te danken aan het feit, dat de regering er met kracht naar streeft lonen en prijzen in de hand te houden en er voor te zorgen, dat zij niet op een te hoog niveau komen te liggen en dat er een redelijke verhouding tussen lonen en prijzen bestaat.

Om dus de prijzen van de levensmiddelen zo laag mogelijk te houden, past de regering het verschil tussen de wereldmarktprijs en de binnenlandse consumenten prijs bij uit het **landbouw-egalisatiefonds**.

Dit kost de schatkist jaarlijks honderden miljoenen, een subsidie, die wij verantwoord achten. Wanneer mocht blijken, dat het prijsverschil tussen de binnenlandse markt en de wereldmarkt *stationair* wordt, zou de overheid zich genoodzaakt zien de subsidieregelingen te herzien.

Zouden de prijzen op de wereldmarkt stijgen, dan kan de regering de subsidie zeker niet blijven verhogen, omdat een te ver doorgevoerde subsidiepolitiek toch ook weer de tendens tot inflatie in zich bergt. De prijs van de melk en van de zuivelproducten voor de consument moest worden verhoogd, omdat de prijs, die aan de veehouders wordt betaald voor de melk, met drie cent omhoog is gebracht.

Twee mogelijkheden

Wij moesten kiezen uit twee mogelijkheden, óf wel de verhoging van deze prijzen ten laste brengen van de consument, óf de prijzen voor de consument onveranderd laten en de subsidie uit het landbouwegegalisatiefonds met vele miljoenen verhogen. De zorgelijke toestand van 's lands financiën, die geen verhoging van de subsidie met tientallen miljoenen guldens gedoogde, heeft ons tot het eerste moeten doen besluiten.

Samenvattend komt het hier op neer: de melkprijs werd voor de veehouders verhoogd, omdat zij met de oude prijs niet uitkwamen. Deze prijsverhoging werd in de prijs van de melk en van de zuivelproducten voor de consument doorberekend. De subsidie, die de regering op de melk- en zuivelprijzen verleent, bleef dezelfde.

Tegelijkertijd besloten wij om op de boterbon desgewenst margarine verkrijgbaar te stellen, zodat dus degenen, die de boter te duur vinden, margarine kunnen kopen en zich dus toch tegen redelijke prijs hun vetrantsoen kunnen verschaffen. Velen onder u geven de voorkeur aan boter boven margarine, omdat boter nu eenmaal beter smaakt.

Nu het evenwel noodzakelijk wat de boterprijs te verhogen, zodat er dus meer margarine geconsumeerd wordt, wil ik er toch op wijzen, dat voor de vetbehoefte van de mens de voedingswaarde aan vetten in margarine en boter gelijk is.

Ook het verschil in vitamine-gehalte hebben wij kunnen ondervangen door de margarine te vitamineren met vitamine a. Vooral in de wintermaanden is het vitamine a-gehalte van de boter laag.

Indien enigszins mogelijk, zullen we de vitaminering na de winter voortzetten. Over het smaakverschil zult u voorlopig moeten heenstappen. Eerst wanneer onze levensstandaard weer omhoog gaat, zal er op ruimer schaal boter kunnen worden geconsumeerd. Hier wil ik nog bij opmerken, dat er momenteel evenveel boter in ons land wordt gegeten als voor de oorlog.

Wat de export van boter betreft, kunt u gerust zijn. In 1946 is er niets geëxporteerd en in 1947 een klein beetje en dat is nog in hoofdzaak alleen naar de overzeese gebiedsdelen gegaan. Die kleine hoeveelheid is verkocht tegen de volledige kostprijs.

[.....]

Het kaasrantsoen

Wel kom ik nog even terug op de kwestie van het kaasrantsoen. Toen ik eind September tot u sprak, heb ik gezegd, dat het kaasrantsoen weer zou worden verhoogd, wanneer de extra

vleesbonnen niet meer zouden worden verstrekt. De hoeveelheid melk, die wij van de veehouders ontvangen, is tegengevallen en wij hebben niet de hoeveelheid melkpoeder kunnen importeren, waarop wij hadden gehoopt. Indien het kaasrantsoen zou zijn verhoogd, zou het melkrantsoen onvermijdelijk verlaagd moeten zijn. En dit was beslist niet verantwoord.

Alles bij elkaar genomen meen ik, dat wij wat de voedselvoorziening betreft, de toekomst met gematigd optimisme tegemoet kunnen zien. Reden tot ernstige ongerustheid is er niet. Ik heb u in het begin van deze beschouwing al gezegd, dat het een absolute noodzakelijkheid is, dat de regering prijzen en lonen in de hand houdt. Welbewust streeft de regering er dan ook naar het evenwicht tussen lonen en prijzen te behouden en wij zijn zeer kritisch ten aanzien van de vele aanvragen tot prijsverhoging.

Dat wij genoodzaakt waren de voedingsprijzen te verhogen, was dus een gevolg van de verhoging van de melkprijs voor de veehouders en van de internationale prijsverhoudingen. Gelukkig konden echter deze noodzakelijke prijsverhogingen in de voedingssector zoveel mogelijk opgevangen worden door de prijsverlagingen in de andere sectoren van het economisch leven. De regering zal er voortdurend naar streven prijsverlaging tot stand te brengen, waar zulks maar enigszins mogelijk is.

Het publiek begrijpt echter nog niet voldoende, dat het voor het handhaven van het prijspeil nodig is de hand te houden aan de vastgestelde prijzen en dat men zich niet moet laten verleiden tot het betalen van zwarte prijzen om een schaars artikel te bemachtigen.

Op dit punt doe ik dan ook een ernstig beroep op uw medewerking, aldus de minister.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1948-03-03

Nieuwe Garantie melkprijs.

Voor de melk, waarvoor sinds November 1947 een voorlopige prijs was vastgesteld, is thans de definitieve prijs bepaald en wel op 18,3 cent kg. melk van 3,3 % vet. Dit zal betekenen, dat de winterprijs op 20 cent gehandhaafd blijft, doch dat de zomermelkprijs, welke ongeveer eind April ingaat op 17,5 cent per kg, melk van 3,3 % vet zal worden vastgesteld. Tenslotte zal de bestaande toeslag voor de in het Westen den lands voor directe consumptie geleverde melk met ongeveer 0,5 cent per kg. melk worden verhoogd. Ook bij deze prijsvaststelling is rekening gehouden met de in te voeren verhoging der basis-uurlonen.

Toeslagen ad f85 miljoen.

Naast deze prijzen zijn in het bijzonder ten behoeve van bepaalde melkveehouders en van bedrijven op de lichtere gronden de volgende toeslagen gedacht:

- a) Een toeslag van 17 miljoen gulden als compensatie voor de in de zomer 1947 voor vele gebieden, mede door de bijzondere weersomstandigheden onvoldoende geldelijke uitkomsten van de melkveehouderij;
- b) een toeslag van 40 miljoen gulden als compensatie voor de in 1947 onvoldoende bedrijfsuitkomsten van bepaalde bedrijven op de lichtere gronden;
- c) een toeslag van 11 miljoen gulden voor 1948 als compensatie voor de ook in dat jaar nog te verwachten onvoldoende uitkomsten op de lichtere gronden;

- d) een toeslag van 18 miljoen gulden ter ondersteuning van de voor vele bedrijven op de lichtere gronden onvoldoende melkprijs in de periode November 1947 tot eind October 1948.

De wijze, waarop deze totaal 85.000.000 gulden vragende toeslagen zullen worden besteed, zal na overleg met de *Stichting voor de Landbouw* worden bepaald.

(Er komt geen toeslag voor 1946.....).

Groot nieuws in alle couranten uit die tijd: **‘Eerste exportboter naar Engeland’**

Leeuwarder Courant 1948-03-11

Onze koelhuisboter naar het buitenland

Export ook via Harlingen

Ten gevolge van de verschuiving in de boter-margarine-consumptie door het instellen van de keuzebon en door de wat meevallende productie, is de voor de winter aangelegde voorraad **koelhuisboter** ruimschoots voldoende gebleken voor de behoeften van het vetrantsoen, zo deelt het ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening mede.

Mede met het oog op de komende verse boterproductie moest aan een klein deel van de voorraad **koelhuisboter** een andere bestemming worden gegeven. Deze is thans gevonden in transacties met Engeland en België, voor respectievelijk 2000 en 1000 ton. Een gedeelte ervan zal via Harlingen worden verscheept. Naar wij vernemen, ligt het in de bedoeling nog deze maand met de export te beginnen.

Limburgsch Dagblad 1948-03-19

Eerste boterexport naar Engeland

LEEWARDEN, 18 Maart. — In de Harlinger haven zal Zaterdag a.s. een zending van 350 ton Friese boter naar Engeland verscheept worden. Hiermee wordt de eerste stap weer gezet voor de boterexport naar het Britse rijk.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1948-04-24

Nieuwe voorstellen van de Regering inzake toeslagen en richtprijzen

De melkprijzen.

Het volgende probleem, waarvoor de regering zich gesteld zag, was dat van de bepaling van de melkprijs voor de boer.

De regering acht het gerechtvaardigd alsnog een bedrag van f 17.000.000 beschikbaar te stellen als compensatie voor de in vele gebieden onvoldoende geldelijke uitkomsten van de melkveehouderij voor de periode van 28 April tot 27 October 1947. Hierdoor zal de prijsverlaging van 1 ct. weder ongedaan worden gemaakt.

Voor de melk, waarvoor in November 1947 een voorlopige prijs werd bepaald, is thans definitief de gemiddelde jaarprijs vastgesteld op 18,3 cent per kg. Van 3,3 procent vet. Dit zal betekenen, dat de winterprijs op 20 cent gehandhaafd blijft, doch dat de zomermelkprijs, welke ongeveer eind April ingaat, 17,5 cent zal worden. Een compensatie zal worden gegeven voor de bedrijven op de lichtere gronden, voor welke deze prijs in het algemeen onvoldoende is.

De regering stelt hiervoor een bedrag van f 18.000.000 beschikbaar, hetgeen neerkomt op een toeslag van ongeveer 1 cent per kg. melk. Ook voor de bedrijven in het z.g. Westelijk consumptiegebied is een prijs van 18.3 cent in het algemeen onvoldoende. Thans wordt reeds een toeslag gegeven. Het ligt in het voornemen ook deze te verhogen en wel met ongeveer 0.5 cent per kg.

Hepkema's Courant 1948-05-19

Van een spoedige opheffing der vleesdistributie is geen sprake

't Schijnt dat de verslaggever die 's minister Mansholt's rede op de vergadering voor de P.v.d.A. te Markelo versloeg, de minister zeer fantastische dingen heeft laten zeggen, welke absoluut niet geuit waren door Z. Exc. hoge autoriteit.

Het ministerie van Landbouw heeft zich gehaast om rectificaties en tegenspraken voor de pers aan de bieden.

De minister heeft - aldus dit communiqué - als uitgangspunt van zijn redevoering gesteld, dat, hoezeer als gevolg van het **Marshall-plan** het economisch aspect van Nederland verbeterd moge zijn, onder de tegenwoordige omstandigheden één ding vaststaat: **Nederland kan er slechts weer bovenop komen als wij hard werken en sober leven.**

[....]

De minister heeft het vraagstuk van de boterexport behandeld in het raam van een uiteenzetting over de melkprijs, die, zoals men weet, lager is vastgesteld dan de melkveehouders hadden gehoopt. Minister Mansholt heeft er op gewezen, dat een nog hogere melkprijs de export van zuivelproducten zal bemoeilijken, waarbij voor boter de kostprijs toch al ongunstig hoog ligt, vergeleken bij de boterprijs in andere boter-producerende landen.

Dat is de reden, waarom de Nederlandse zuivelindustrie zich in de toekomst op de productie van andere zuivelproducten dan boter zal gaan moeten toeleggen, producten, waarvoor wel goede afzetmogelijkheden mogen worden verwacht. Reeds komt in het thans ingetreden, nieuwe productiejaar (derhalve tot eind April 1949) 10.000 ton boter voor export beschikbaar en het is de vraag, of deze 10.000 ton, die voor het overgrote deel nog gemaakt moeten worden, in verband met de prijsmoeilijkheden afgezet kunnen worden. Dat deze 10.000 ton reeds in koelhuizen opgeslagen zouden liggen, is geheel onjuist; [...]

Over de export van landbouwproducten is gezegd, dat deze in het afgelopen jaar een belangrijke stijging te zien heeft gegeven en dat voor het inmiddels ingetreden nieuwe jaar een verdere stijging wordt verwacht tot ca. 1100 miljoen gulden. [...]

Peel en Maas, 1948-06-05

Minder prettige mededeling .

‘Stinkende’ exportboter naar België

In de vergadering van de *Algemene Ned. Zuivelbond*, waren als gasten ook enige Belgische zuiveldeskundigen aanwezig.

De heer W. Brinkman, het hoofd van het zuivelconsulentschap bij de *Belgische Boerenbond* deed hierbij enige mededelingen over de opheffing van de zuiveldistributie in België (met uitzondering van margarine en importboter) en de gevolgen daarvan. Hij achtte de toestand op zuivelgebied in België sinds 1 Mei, de datum waarop vrijheid op zuivelgebied is ontstaan, treurig. De schommelingen in de prijzen zijn zeer groot geweest.

In Maart leverde Nederland in miljoen kg boter. Dit was koelhuisboter en bleek een zeer onaangename smaak te bezitten, „Haringboter”, noemen onze Zuiderburen deze boter. Op het ogenblik is de uit Nederland geïmporteerde veel beter, doch de Belgen weigeren in dozen verpakte Nederlandse boter en willen alleen vatboter accepteren.

Amerika en Argentinië importeren veel kaas in België, maar men heeft liever de Nederlandse kaas. De vooruitzichten voor kaasexport zijn dus niet slecht.

De heer Zinhorst Homan betoogde naar aanleiding van deze mededeling; dat het ook in Nederland bekend is geworden, dat bepaalde koelhuisboter ongelukkig is behandeld. De verpakking liet te wensen over en de verzending is met de langere weg van de binnenscheepvaart geschied.

Ook de secretaris van de zuivelbond ging op het chapter „haringboter”. in; de factoren, die tot de minder goede smaak hadden geleid waren z.i. onvoldoende getinde werktuigen in de fabrieken en de warme zomer van 1947.

Ter vergadering word verder nog medegedeeld, dat de boterproductie de binnenlandse consumptie overschrijdt, zodat afzet naar het buitenland noodzakelijk is, wil men niet te veel boter in de koelhuizen houden. De export van kaas, gecondenseerde melk en melkpoeder begint steeds meer op gang te komen.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1948-06-10

Geen ‘steun’ aan de boeren maar steun aan de consument

De heer Iz. de Bruyne te Sluis vestigt er de aandacht op, dat men vooral in de steden spoedig geneigd is over de vele „steun” te praten, die de boeren zouden ontvangen van de regering. Hij wijst er op, dat van de 87 miljoen gulden, die kort geleden door de regering werd toegestaan voor de boeren, slechts een bedrag van 17 miljoen gulden bestemd is voor hulp aan kleine boeren, terwijl 70 miljoen moet dienen als toeslag op melk en eieren, die men beneden de kostprijs heeft moeten afgeven. In werkelijkheid komt deze toeslag aan de consument ten goede.

Ook hoort men vaak zeggen, dat het bedrag van 548 miljoen gulden toeslag op het distributiekpakket zou dienen voor „steun aan de boeren”. Het is juist andersom. Iedere burger krijgt f 50.- per jaar toeslag op zijn levensmiddelenpakket. De regering noemt weliswaar het fonds, waaruit de toeslag wordt betaald „landbouw-egaliseringsfonds”, maar een betere naam zou zijn „consumenten egaliserings-fonds.”

Is het een wonder dat stad en platteland soms tegenover elkaar komen te staan als men zo weinig ingelicht is over de bestemming van de rijks gelden?

17 Mln. nabetaling melkprijs, als f 12.50 per koe.

De regering heeft een beslissing genomen over de uitkering van de 17 miljoen gulden, die bedoeld waren om een nabetaling van gemiddeld 1 cent per kg. melk te geven op de te lage melkprijs van de zomer 1947

De toeslag zal aan de rechthebbende veehouders zo spoedig mogelijk worden uitbetaald op de grondslag van f 12.50 per melkkoe met uitzondering van de melkkoeien die uitsluitend voor zelfverzorgingsdoeleinden worden gehouden, een en ander op basis van de Mei-inventarisatie van 1947. De berekeningen voor de uitkering zijn inmiddels zover gevorderd, dat de aanvang der uitbetaling in de loop van Augustus kan worden verwacht.

[.....]

Leeuwarder Courant, 1948-07-07

Verhaal van een lachende melkboer

Nooit meer bonnen wegbrengen naar de Haniasteeg

„En hoe vindt u het nou, dat de melk vrij is?”

De melkboer, tot wie deze vraag gericht was, keek even verbaasd en toen kwam er een stralende glimlach op zijn gelaat.

„Wij binne nou pas, na zeven jaar, bevrijd: wij binne van de hel in de hemel komen. Het wil me nog niet eens goed aan. Van de werk had ik m'n boekje, waarin ik noteer hoeveel bonnen ik van m'n klanten te goed heb, nog in de zak en onwillekeurig greep ik er telkens naar en dan dacht ik bij me zelf: lekker mis”.

Dan haalt hij de bonnenmisère nog eens in zijn herinnering. De lange avonden, dat hij met zijn vrouw bonnetjes zat te plakken en te schiften: de tochten naar de Haniasteeg met zijn opplakvellen; lastige klanten, die altijd meer wilden hebben, want een ander kreeg ook meer. enz.

De handel in boter en margarine had hij al lang aan kant gedaan. De klanten trachtten hem altijd te beduvelen. Hij werd al misselijk, als hij aan bonnen dacht.

„Ik heb er grijs haar van gekregen.”

„De bakkers zien ons al scheel aan, maar ze zegge dat het brood in Augustus van de bon komt.” Ongeruimd draaft de melkboer dan met zijn kar verder bij zijn klanten langs.

Naar wij vernemen heeft het afschaffen van de melkdistributie in het algemeen in Leeuwarden geen vermeerdering in de omzet tengevolge gehad. De kleine gezinnen, vooral die zonder kinderen, nemen wel meer melk. Bij een der melkinrichtingen in de stad constateerde men een lichte verhoging in de gefortuneerde stadswijken, waar een lichte vermindering van de melk-omzet in de arbeiderswijken tegenover staat. Men schreef dit toe aan het feit, dat menig een de neiging heeft - of het misschien als een verplichting voelt tegenover Mansholt - dat te kopen. wat er op de bonnen wordt toegewezen.

De Haniasteeg, voor 1940 een straatje, waar de meeste Leeuwarders nauwelijks weet van hadden, zakt langzaam weer in de vergetelheid weg. Misschien dat over twintig jaar een melkboer nog eens een koude rilling over de rug loopt, als hij de steeg hoort noemen en hij associ-

aties krijgt van bonnen en in de rij staan. Het langzaam uitstervende ras van distributie-ambtenaren - het is in Leeuwarden sinds het hoogtepunt na de bevrijding reeds tot een vijfde geslonken - zal niet langer het mikpunt zijn van revue-artisten en moppentappers en in het distributiekantoor gaan en blijven steeds meer luikjes dicht.

Het aantal distributiekringen, dat oorspronkelijk in Friesland in de dertig liep, is reeds vermindert tot dertien en het zal niet zo heel lang meer dure en dan zijn het er nog vijf.

Nee, de man, die in de Haniasteeg op de fietsen paste, kan elders beter een Jachtveld zoeken, zo hij dat niet reeds gedaan heeft.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1948-11-05

Melkprijs voor 1949, 17½ cent voor de boeren

Op een feestelijke bijeenkomst ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de coöperatieve Zuivelfabriek te Sellingen (Gr.) deelde de voorzitter van de *Prov. Groningse Zuivelbond*, de heer R. Visser, mede, dat minister Mansholt in een onderhoud met vertegenwoordigers van de landelijke *Stichting voor de Landbouw* de nieuwe melkprijs voor de boeren heeft bekend gemaakt. Voor de periode van November 1948 tot November 1949 zal de prijs, welke de boer voor de melk ontvangt, 17½ cent bedragen.

Leeuwarder Courant. 1948-08-24

H.D. Louwes: De toekomstige landbouwpolitiek

H. D. Louwes over rechten en plichten landbouwers

Het hoofdbestuur, van de *Stichting voor de landbouw* heeft zijn goedkeuring gehecht aan een inleiding van de voorzitter, de heer H. D. Louwes, welke als basis voor de komende besprekingen over de toekomstige landbouwpolitiek kan leiden. Deze uiteenzetting is ook ter kennis gebracht van de minister van Landbouw.

In deze inleiding gaat de voorzitter uit van de stelling, dat de landbouw moet leven onder hetzelfde regime als het overige bedrijfsleven. De landbouw moet eisen een leidend beginsel voor het economische en sociale leven. Hij kan niet dulden, dat men hem zelf onbeschermt laat en aan de andere bedrijfstakken beschutting biedt. Het leidende beginsel zal moeten zijn: bestaanszekerheid, ook voor boer en landarbeider. Dit eist een actieve landbouwpolitiek ten aanzien van de prijzen en de lonen, de uitvoer en de beheersing van de productie. Tegenover deze actieve politiek staat de plicht van de landbouw: doelmatig en hard werken en open staan voor het nieuwe. Daarnaast moet de landbouw in staat gesteld worden eigen verantwoordelijkheid te dragen voor het volbrengen van zijn taak.

Het fundament van de landbouwpolitiek is de voorziening van de binnenlandse markt en het in stand houden van een zo groot mogelijke export.

Een redelijke beloning van boer en arbeider moet de basis zijn. Om dit te bereiken kan men niet buiten maatregelen, waardoor men bepaalde prijzen kan garanderen. De Stichting zal zich nog nader moeten bereden, welke middelen hiervoor moeten worden gekozen. Daarvoor worden verschillende voorstellen gedaan. Wel bestaat eensgezindheid met betrekking tot het afwijzen van een subsidiestelsel, van een toeslag per ha of andere dergelijke middelen.

Deze immers zouden de productie uit eigen bodem niet bevorderen. Hieraan zijn trouwens ook bezwaren van psychologische aard verbonden.

Het spreekt vanzelf, dat men, indien men enerzijds maatregelen wenst, die bepaalde prijzen garanderen zich anderzijds niet kan verzetten tegen maatregelen, die de productie regelen. De Stichting is zich dit ten volle bewust. Ook hier staat men weer op een terrein, dat nog nadere onderzoekingen vergt. In de dertiger jaren regelde men de productie met maatregelen, die van directe invloed waren op het individuele bedrijf. Tegen dit systeem rijzen in boerenkringen wel zeer ernstige bezwaren. De Stichting wil thans een onderzoek instellen naar de mogelijkheid of men hetzelfde doel kan bereiken door middel van een veevoederdistributie, aangepast aan de bestaansbehoeften en de productiecapaciteit van het afzonderlijke bedrijf, doch zonder contente op de bedrijven zelf.

Indien de landbouw lonende prijzen wenst voor zijn producten, zal hij zich moeten afvragen of hij met zijn productie nog wel op de goede weg is. Onlangs is door de Stichting voor de Landbouw een studiegenootschap ingesteld, die een onderzoek zal instellen naar de nationaal meest verantwoorde bestemming van de melk, een studiegenootschap, die hetzelfde doen zal met betrekking tot de aardappelen is in oprichting. Ook voor andere sectoren zal een dergelijke studie nodig zijn, bijvoorbeeld voor de groenten, voor het varkensvlees, e.d. Dit onderzoek zal zich den tevens moeten uitstrekken tot de afzet en verwerking der producten.

Een van de moeilijkste vraagstukken van de landbouw is dat van het kleine boerenbedrijf. Het L.E.I. (*Landbouw Econ. Instituut*) zal weldra aanvangen met een stelselmatig onderzoek, met de bedoeling een gedocumenteerd inzicht in de positie der kleine bedrijven te krijgen.

Nauw verband hiermede houdt het hele probleem van het grondgebruik in Nederland en niet minder dan van de emigratiemogelijkheden.

Hepkema's Courant, 1948-11-12

Onze natuurboter-export in moeilijkheden

**Als het getij verloopt, dient men de bakens te verzetten,
meent men in Friese zuivelkringen**

Onze boter-export verkeert in moeilijkheden; dit staat als een paal boven water.

In de wereldhandel vraagt men niet naar kostprijzen; men koopt daar, waar men het voordeligst terecht kan. Vraagt men te veel, dan komt men er niet aan te pas en we vragen te veel in verhouding tot de kwaliteit van het product. Drie wegen staan er nu open en wel:

- kostprijsverlaging, die dan ten koste van het levenspeil van agrarisch Nederland zal komen;
- kwaliteitsverbetering met als gevolg een product, dat men graag koopt, ook al is het wat duurder, of

- omschakeling van de bedrijven en zich specialiseren op de fabricage van verschillende soorten kaas.

Concentratie van bedrijven, een der gepropageerde verbeteringen, komt voor Friesland niet in aanmerking; hier zoekt men het meer in specialisatie.

Met het terugkeren van „normale” toestanden - maar wat is feitelijk „normaal” in deze wereld? - komen nieuwe problemen zich melden. Dit geldt vooral voor agrarisch Nederland. De tijd is voorbij, dat ondervoed Nederland graag twee tientjes neertelde in de zwarthandel voor een pondje boter! De productie gaat omhoog en omgekeerd evenredig hiermee loopt de koopkracht van het publiek terug. Vandaar dat de vraag naar de goedkopere margarine toeneemt, neemt, terwijl die naar natuurboter in gelijk tempo steeds meer afneemt. Zelfs in zodanige mate, dat de regering overweegt, de verkoop van het natuurproduct vrij te laten. Het is echter zeer de vraag, of deze maatregel de positie van de natuurboter kan herstellen. Het prijsverschil is *te* groot!

Dit betreft alleen nog maar de binnenlandse consumptie. Jarenlang was de export van boter een der pijlers waarop agrarisch Nederland steunde. Deze pijler blijkt na de laatste oorlog wel zéér wankel te zijn geworden.

Nog altijd is de vet-positie op de wereldmarkt precair en toch, ondanks deze gunstige factor, is Nederland er maar amper in geslaagd een overschot van 10.000 ton tegen kostprijs naar het buitenland te exporteren.

Tegen kostprijs; dit wil dus zeggen, dat er in feite op verloren is.

Naast Denemarken is thans NieuwZeeland een zware concurrent op de wereldmarkt geworden. De Nieuw-Zeelandse boter wordt momenteel aan Engeland geleverd tegen f2.57 per kg. Nieuw-Zeeland kon door zijn klimatologische ligging - het vee behoeft er nooit te worden gestald - veel goedkoper produceren dan de Nederlandse boer. De kostprijs van de melk ligt hierdoor een stuk beneden die van West-Europa. Dit is niet een tijdelijke omstandigheid, maar een feit, waarmee we rekening moeten blijven houden. Het verschil is zelfs zo groot, dat het zelfs door de zeer hoge vrachten niet wordt opgeheven.

Het is weer het oude liedje, wij kunnen alleen meedoen, als we beneden kostprijs willen leveren. De Denen, met een export van 90.000 ton in 1947, bewijzen, dat alleen voor een beter product een hogere prijs is te bedingen.

Het is dus zoals we reeds vaker hebben geschreven: Nederland moet zich toeleggen op verfijning van het product. Dan alleen kan concurrentie met succes worden gewerd.

Verlaging van de kostprijs, de andere factor, kan alleen verkregen worden door een verlaging van het levenspeil. Maatregelen hiertoe zullen echter slechts node worden genomen. Toch zal Nederland moeten kiezen: óf het één óf het ander!

Daarom zijn in Friesland reeds nieuwe wegen ingeslagen. Men ziet hier een kans om uit de moeilijkheden te geraken, door zich vooral op de fabricage van kaas te specialiseren. Boter en condens maakt men in het buitenland minstens evengoed als wij, bij kaas echter hebben we nog een voorsprong, die niet zo maar is ingehaald.

Dit nu moeten we uitbuiten, is de mening van vooraanstaande mensen uit de Friese zuivelindustrie. Hier ligt nog een terrein braak dat nog perspectief biedt.

Eén ding is echter jammer; voor ons economisch leven is het van belang zoveel mogelijk in eigen behoefte te voorzien.

Verwaarlozen we de productie van boter, dan verwaarlozen we tevens een der eerst voorwaarden van zelfverzorging. Voor de productie van margarine toch zijn we aangewezen op het buitenland. Wat dat betekent, hebben de jaren die achter ons liggen genoeg aangetoond! Het Alg. Dagblad lanceert in een artikel de mogelijkheid om door concentratie van zuivelfabrieken tot een goedkopere exploitatie te komen. Tot zekere hoogte mag dit voor de Hollandse provincies en voor het Zuiden gelden; voor Friesland, een der grootste producenten in ons land, gaat deze concentratie niet op. Ook de vergelijkingen die met het buitenland worden getrokken, gaan vaak mank. In Zweden, waar men ook een rol wil spelen op de wereldmarkt, ligt het zo, dat men nu bedrijven heeft, na de concentratie, van pl.m. 4 miljoen liter per jaar. In Friesland bestaan deze practisch al niet meer.

Bovendien zal bij samenvoeging terdege rekening moeten worden gehouden met de geografische gesteldheid. Op enkele uitzonderingen na is het werkgebied van de Friese zuivelfabrieken een aardrijkskundige eenheid. Hierbij komt bovendien nog, dat de zuivelfabrieken een reëel deel van de Friese samenleving zijn geworden. Men zal met dit feit terdege rekening moeten houden, hoewel het door sommigen, niet bekend met de toestanden op het Friese platteland, met de dooddoener „dorpisme” genegeerd zal worden.

Niet in concentratie - zouden wij daarom willen opmerken - ligt de kracht van de toekomst, maar in specialisatie.

In Friesland is men ook op dat punt reeds ver gevorderd. De aangesloten fabrieken bij de Frico hebben een vastgesteld productie-gebied, waarop zij haar krachten kunnen concentreren. Voor een goed product wordt overal graag iets extra's betaald. In deze richting zal dan ook, volgens ons inzicht, oplossing van de problemen moeten worden gevonden en niet in een kostprijsverlaging, die uiteindelijk op de hoofden van alle agrariërs, boeren zowel als land- en zuivelarbeiders, terecht zal komen.

Het zal zeker in grote mate van de regering afhangen welke weg gevolgd zal worden.¹

Leeuwarder Courant, 1948-11-18

Geen principiële wijziging in de landbouwpolitiek

Minister Mansholt: ‘Slechts aanpassing aan gewijzigde omstandigheden’

(Van onze Haagse correspondent)

De Tweede Kamerleden, die Dinsdagmiddag bij de behandeling van de begroting van *Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening* in de Kamer spraken van een ombuiging van het landbouwbeleid, zijn het slachtoffer geweest van een misverstand.

Minister S. L. Mansholt, die de sprekers Woensdagmiddag beantwoordde en constateerde, dat de afgevaardigden zich in grote lijnen hebben verenigd met zijn beleid, stelde dit in het begin van zijn rede uitdrukkelijk vast.

Er is geen principiële wijziging in de agrarische politiek van de regering voorgesteld, zei hij. Wel is er een aanpassing aan de gewijzigde omstandigheden, die niet in de eerste plaats een

1 Vreemd tot nu toe een 100 procent *boeren* problematiek en dan de slotconclusie‘de regering.....’ (ZHN.)

gevolg is van de voorbereiding van de **Economische Unie met België**,² maar wel van de overgang van de periode van schaarste-economie naar een tijd van normale economie.

Langzamerhand, komen we tot een ruimere voorziening. Zij dient gepaard te gaan met een inkrimping van het directe Overheidsingrijpen. Ook in de toekomst zal bescherming nodig zijn, doch deze hoopte de minister te verkrijgen door productie- en marktorde-ning.

De prijs van veredelde producten: melk (zuivel), vlees en eieren zal echter zo veel mogelijk in de hand gehouden moeten worden. Als aanvullende maatregelen daarbij zijn nodig productie-regelingen; met name is er behoefte aan een regeling voor de varkens. De georganiseerde landbouw bereidt deze thans voor.

Deze regelingen zullen gebaseerd zijn op het feit, dat Nederland voor zijn veredelde productie grote importen van grondstoffen nodig heeft. Door de beheersing van deze importen is orde-ning van de markt mogelijk.

De minister deelde voorts mee, dat de **deviezenschaarste** de invoer van krachtvoer sterk beperkt. Wij zullen ons zelf op de productie daarvan moeten gaan toelagen, waardoor tevens een vaste basis gelegd kan worden onder onze akkerbouw. Dit betekent een belangrijke steun vooral voor de kleine bedrijven op de zandgronden.

De aardappelen [...]

Op desbetreffende vragen antwoordde de bewindsman dat een aanpassing van de Nederlandse aan de Belgische landbouw niet binnen korte tijd bereikt kan worden. Men is daar afkeriger van overheidsingrijpen dan hier te lande; het zal nog heel wat moeite kosten, voordat men tot overeenstemming gekomen.

Detailkwestie.

Ingaande op talrijke detailkwesties, deelde minister Mansholt o.a, mede dat de melkprijs is verlaagd op grond van hernieuwde berekeningen van het *Landbouw Economisch Instituut*; dat de vetbehoefte van onze Benelux-partners zo groot is, dat daar misschien een mogelijkheid ligt voor de afzet van onze boter....[.....]

Provinciale Zeeuwse Courant, 1948-11-26

Boeren moeten de zaak in eigen handen nemen

De publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie in de landbouw

Rede van de heer H. D. Louwes voor het Kon. Ned. Landbouwcomité

2 In deze MAP minimale aandacht aan de Benelux, of het moet gaan over boterexport naar België. De uitspraak in het boek in *De Crisis* (over S. Mansholt) „*De Benelux heeft ons op landbouwgebied geen stap verder gebracht*” -blz. 27, is misschien ook terug te vinden door de minimale aandacht die de toenmalige kranten besteden aan een of andere vorm van het ‘*Benelux zuivelbeleid*’. (ZHN.)

(Van onze Haagse redacteur)

De publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie in de landbouw moet slagen, zo heeft de heer H. D. Louwes Donderdag gezegd in zijn grote redevoering, waarmede hij de algemene vergadering van het *Koninklijk Nederlands Landbouw Comité* opende.

Als wij er niet in slagen een bedrijfsgemeenschap van allen, die in de land- en tuinbouw werken, op te bouwen, dus zowel van de patroons als van de arbeiders en deze een eigen gestalte en een eigen taak te geven door een publiekrechtelijke organisatie, dan zullen wij weer in de richting van de klassenstrijd worden gedwongen, met zijn scherpe tegenstellingen en met al zijn kansen voor een inval van de ideeën van het communisme.

Of wij zullen zelf een landbouwbeleid ontwerpen en uitvoeren, of de overheid zal het doen, want ook in de toekomst zal er landbouwpolitiek gemaakt moeten worden.

De heer Louwes was van oordeel, dat de *Stichting voor de Landbouw* in een stuk, dat als grondslag diende voor het overleg tussen de **Benelux**-landbouworganisaties, zeer duidelijk aangaf, dat het sterke verlangen naar sociale gerechtigheid en bestaanszekerheid het terugkeren naar een economisch bestel met grote vrijheid onmogelijk maakt en dat er daarom ook in de toekomst een actieve landbouwpolitiek gevoerd zal moeten worden.

Nu menen velen, dat de toestand, waarbij de overheid dit beleid voert en de georganiseerde landbouw daarbij helpt met actieve medewerking en opbouwende critiek nog zo kwaad niet is, zoals de praktijk der dertiger jaren en die na de bevrijding hebben bewezen. Er is echter geen blijvend evenwicht. Onvermijdelijk komt de invloed dáár te liggen en worden de bekwaamste en actiefste krachten daarheen getrokken, waar de daden gedaan worden en de verantwoordelijkheid gedragen wordt. Als de georganiseerde bedrijfsgenoten niet hun eigen beleid gaan voeren, dan blijven al deze aantrekkingskrachten naar de overheid toewerken.

De land- en de tuinbouw vormen de enige grote nationale bedrijfstak, waar de toestand rijp is voor de algemene aanvaarding van een publiekrechtelijk *landbouwschap*, zo vervolgde de heer Louwes. De natuurlijke verhoudingen in de land- en tuinbouw zijn voor 'n goed functioneren van publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties gunstig. Boeren en tuinders zijn niet elkaars onmiddellijke concurrenten en het onderling vertrouwen en de wil tot samenwerking zijn zeer sterk.

Het aardappeldrama van de oogst 1948 in het kort besprekend, zei de heer Louwes, dat de regering deze zaak als een nationale zaak dient te bezien. Een beleid, dat wel maximumprijzen kent doch geen minimumprijzen weet te handhaven, wel de boer aanmoedigt tot een uitgebreide aardappelteelt, maar hem niet met alle kracht helpt, wanneer in die aanlooptijd dezer zich uitbreidende cultuur prijsvallen optreden, mist iets van het eenvoudige rechtvaardigheidsbesef, dat geen regering zonder schade kan verdragen.

De regering en de georganiseerde boerenstand zullen samen moeten vechten voor een sterk, landbouwbeleid, zo eindigde de heer Louwes. Hij was er vast van overtuigd, dat de minister en zijn ambtenaren alle krachten inspannen om het gestelde doel te bereiken en hij prees het, dat in ons land, in tegenstelling tot verscheidene andere landen, het overleg tussen de regering en de organisaties steeds zo soepel verloopt. [.....]

F.N.Z. Voorz. Mr. J. Linthorst Homan over onze

Zuivelindustrie

Structuële crisis leidt naar geheel nieuw beeld

In de te Zutphen gehouden vergadering van de *Gelders-Overijsselse Bond van Zuivelfabrieken* (G.O.Z.), hebben de voorzitter, de heer H. M. G. Tiel Groenestege en de voorzitter van de *F.N.Z.*, mr dr. J. Linthorst Homan, hun visie gegeven op de moeilijkheden voor de zuivelindustrie of, zoals de heer Linthorst Homan het noemde, de structurele crisis, die naar een geheel nieuw beeld leidt.

Sprekende over de in de coöperaties voortgebrachte melk en melkproducten, betoogde de heer Tiel Groenestege, dat de coöperatieve voortbrengers mogen verlangen van de binnenlandse handel, dat de consument het product bereikt onder dezelfde zorg als het is bereid, uitsluitend vers en op de meest economische wijze. Het zou z.i. lonend zijn dit eerst eens gewestelijk en dan landelijk te bestuderen, van de gewone melkslijters af tot de groothandel.

Mr. Linthorst Homan overzag de grote veranderingen t.a.v. de zuivelmarkten. Men kan hopen op enig herstel van een deel der Duitse markt, de Engelse ziet er zeer somber uit. Nieuwe markten zullen met zorg en heel veel kosten en inspanning veroverd moeten worden.

De gecondenseerde melk moge nog in de gulden jaren verkeren, dat product kan ook door anderen dan door Nederland goed worden vervaardigd. Reeds lang wordt daarom op een overgang aangedrongen, zoveel mogelijk naar kaas. Behalve kaas zal de consumptiemelk goede toekomst kunnen hebben. Maar ook dat zal sterke verandering in onze verwerkingsgewoonten eisen.

Spr. bepleitte het aannemen van een houding van gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het gehele coöperatieve zuivelveld.

De F.N.Z. moet de belangen van de zuivel verdedigen, echter met de erkenning, dat het „goet geleide en economisch verantwoorde bedrijf”, maatstaf moet zijn. Een overgangstijd is redelijk en onmisbaar, doch de tijd nadert snel, in welke de organisatie behoort te zeggen: „Nu nog een kort poosje en dan gaan ons alleen de waarlijk moderne bedrijven aan. Wie achterblijft bij gebrek aan rationalisatie mag de anderen niet langer remmen.” Er wordt straks met de beste bedrijven in de wereld geconcurrereerd en die strijd zal hard om hard gaan.

De heer Linthorst Homan betoogde dat de landbouwzijde in het werk blijft overheersen: wanneer het platteland sterk wil zijn, moet de landbouw sterk zijn. Spr, hoopte dat de nieuwe leiding van het bedrijfschap voor zuivel goed werk zal mogen tot stand brengen en dat eens diepgaand zal worden onderzocht of het niet mogelijk is de miljoenen-uitgaven drastisch in te perken.

Melkproblemen

Met de thans te Harlingen begonnen verscheping van 4000 ton boter werkt ons land - zoals we gisteren zeiden - een surplus weg waar het anders verlegen mee zou hebben gezeten.

Tengevolge van de vermindering van het subsidie op de boter is de prijs zozeer gestegen, dat de binnenlandse vraag tot gemiddeld 80 pct. van vóór November gedaald is, terwijl de productie groter is dan van den zomer nog kon worden verwacht. In deze omstandigheden had de regering ook haar toevlucht kunnen nemen tot het vrij geven van de boter, doch zij wil dit naar het schijnt niet doen voor een algehele opheffing der vet-distributie mogelijk is, teneinde te vermijden dat een aanvulling van het nog te schaarse rantsoen een kwestie van geld wordt. Mogelijk zal echter de aangekondigde verhoging van het vetrantsoen de binnenlandse boterconsumptie iets doen stijgen.

Inmiddels zijn we dan echter in de situatie geraakt welke al vaak te dezer plaatse voorspeld is, n.l. die van een overproductie van boter. Groot is deze nog niet, en indien wij aan het buitenland maar beneden de kostprijs leveren, kunnen we het overschot wel kwijt; het brengt dan altijd nog deviezen op, maar kost het landbouw-egalisatiefonds een lieve duit en het subsidiëren van export, waardoor meer geld in de circulatie komt dan het product feitelijk opbrengt, heeft een inflatorisch effect dat toch ook maar liever vermeden diende te worden.

Zolang de Deense kostprijs van de boter twee derden van de onze bedraagt en de Denen zich een beperkt rantsoen opleggen om te kunnen exporteren zullen we van de Britse markt, waarop we voornamelijk aangewezen zijn - het tijdstip dat Duitsland zal kunnen importeren lijkt nog zeer ver verwijderd - geen hoge verwachtingen kunnen koesteren en zolang de verarming in ons land doorwerkt zal er van verhoging der binnenlandse consumptie ook weinig sprake kunnen zijn.

In deze omstandigheden dringt zich eens te meer de vraag op, of onze landbouwpolitiek wel op de goeden weg is. Er zijn verscheidene redenen waarom de Denen goedkoper kunnen produceren dan wij; de gemiddelde kwaliteit van het land is beter - daar kunnen wij weinig aan doen - de bedrijven zijn rationeler (ginds laat men de kleine bedrijfjes uitsterven; hier houdt men ze met veel kosten in leven) de arbeidsproductiviteit in Denemarken is hoger (daar per 100 ha. 14 arbeidskrachten; hier 25). Door mechanisatie, verkleining van de oppervlakte grasland ten behoeve van voedergewassen en enige andere maatregelen zouden we iets van de achterstand kunnen inlopen, gelijk de Rijkslandbouwconsulent ir. Penders onlangs voor de radio uiteen heeft gezet, maar dit zou reeds een belangrijke wijziging in ons, wellicht ook wel te zeer verstard, landbouw-beleid betekenen.

Er moet echter onverpoosd naar verlaging van de kostprijs van het basis-product, de melk, gestreefd worden. Niet alleen in het belang van de boterafzet, maar ook van andere zuivelproducten als kaas en gecondenseerde melk, al spreekt de noodzakelijkheid voor deze „specialités” thans misschien nog niet zo duidelijk.

Een andere vraag welke bij ons oprijst is, of hier niet heel wat meer aan de propaganda voor melk-verbruik zou kunnen worden gedaan. Tot voor kort stuitte dit wellicht af op het bestaan van de melk-distributie, maar wanneer we zien dat in Engeland, Zwitserland en andere landen ondanks de schaarste reeds een intensieve campagne voor melkgebruik werd voorbereid en

begonnen, dan zouden we er toch zeker niet te vroeg bij zijn, indien thans aan dit onderwerp aandacht werd geschonken.

In Engeland kent men de „milk bars” die door hun welverzorgd, esthetisch en zindelijk uiterlijk tot een bezoek uitnodigen en waar men melk in alle mogelijke vormen en bewerkingen tot zich kan nemen. In Amerika wordt heel wat melkvet in de vorm van ice-cream aan de man gebracht en dat zijn dan heel andere „ijsjes” dan de nog altijd ietwat waterige producten welke men hier - straks nog als „weelde” belast – aanbiedt.

In dit verband vragen we ons tenslotte nog af, of de standaardisering van melk eigenlijk nog wel zin heeft. Ongetwijfeld, behalve het vet bevat de melk nog vele andere voedingsstoffen - o. a. het zeer belangrijke eiwit - die door de standaardisatie niet verdwijnen. Bovendien, gerekend het jarenlange streven naar een hoge vetproductie is het gehalte der Nederlandse melk op dat gebied groter dan veelal in het buitenland en slaat zelfs het tot een gehalte van 2½ pct. gestandaardiseerde product nog een goed figuur. Maar de psychologische uitwerking der standaardisatie - men heeft het onlangs uit een reeks ingezonden stukken in om blad nog kunnen merken - is toch zo, dat het grote publiek de aldus bewerkte melk met een scheef oog aanziet en haar ondeugden toeschrijft welke ze dan niet moge bezitten, doch welker reputatie moeilijk uitroeibaar schijnt. Afschaffen der standaardisatie en overgaan van het fokken op „plas”³ in plaats van op vetgehalte zouden in dit verband logisch zijn.

We ontveinzen ons niét, dat de hier aangestipte punten tal van problemen zullen oproepen en dat de urgentie van sommige thans wellicht nog niet algemeen gevoeld wordt, maar we kunnen ons evenmin aan de indruk onttrekken dat op landbouwgebied in ons land teveel een statische, zelfs ietwat verstarde, geestesgesteldheid heerst, tengevolge waarvan we maar al te dikwijls achter de dingen aan lopen, in tegenstelling met bijv. de Deenen, die op dit gebied dynamischer zijn en ons de de baten door de neus weg snoepen.

W. E. (?)

Leeuwarder Courant, 1948-12-11

Onze boter-uitvoer – aanvulling op voorgaande artikel

Naar aanleiding van ons artikel „melkproblemen” in het nummer van 9 dezer wordt er ons op gewezen, dat het met de export-mogelijkheden van boter op het ogenblik nog niet zo krap staat als men uit deze beschouwing kon afleiden. Behalve aan Engeland, waarheen thans 4000 ton koelhuisboter gaat, wordt er o.a. aan België en Zwitserland vrij wat geleverd tegen een prijs die kostprijs plus een export-marge omvat. Zwitserland is hoofdzakelijk afnemer geworden in verband met onze slechte betalingsbalans: de Zwitserse vordering op Nederland zijn namelijk aanzienlijk hoger dan de Nederlandse op Zwitserland en het geeft ons gelegenheid, het verschil o.a. door boterleveranties in te lopen: hetgeen dus aanzienlijk aangenamer voor ons is dan wanneer we nog meer goud dan de laatste tijd al afgestaan moest worden hadden moeten exporteren.

In verband met het nog steeds beslaande vet-tekort in Europa zou er van de winter ongetwijfeld nog wel gelegenheid blijven bestaan om ons surplus te exporteren; hoe het in het voor-

3 Op ‘hoeveelheid’ (ZHN.)

jaar, met de dan weer te verwachten aanzienlijke stijging der melkproductie, zal gaan, valt thans niet met zekerheid te beoordelen.

In „*Bolwerk*” het orgaan van het *Instituut voor Landbouwcoöperatie* te Leeuwarden, wordt Nederlands boteruitvoer over het lopende jaar op 20.000 ton geschat: de kaas-export op 27.000 ton, terwijl de uitvoer van melkpoeder en condens meer en meer van betekenis wordt.

„Naast deze afzet van de hoofdproducten”, aldus besluit het blad, „zijn er echter nog mogelijkheden, die als gevolg van de schaarste min of meer in het vergeetboek zijn geraakt.

Zo is het bekend, dat het wittebrood - dat thans uitsluitend waterbrood is smakelijker en voedzamer gemaakt kan worden door er melk of melkpoeder in te gebruiken. Indien het gebruik van wittebrood weer zo algemeen zou worden als vóór de oorlog, zou hier nog een groot afzetgebied liggen.

Naar ook de chocolade-industrie kan veel meer melk gebruiken en zal ongetwijfeld doen, zodra de beperkende bepalingen worden opgeheven. Opvoering van het vetgehalte van de consumptiemelk tot een redelijk peil zou ook een belangrijke hoeveelheid boter vragen.

Zo zijn er nog vele mogelijkheden. Nu de melkproductie geleidelijk stijgt is het nodig alle afzetkanalen, waarvan er verscheidene opzettelijk verstopt zijn weer open te maken. Wij begrijpen, dat dit niet zonder meer kan. De behoefte aan deviezen maakt het beperken van het binnenlandse verbruik verleidelijk. Maar indien het binnenland onze producten betalen kan, moet niet uit het oog worden verloren, dat het binnenland onze grootste afnemer is, die niet mag worden verwaarloosd”

Men ziet dat onze beschouwing van 9 dezer hier vrijwel bij aansluit.

W.E.

Heerenveensche Koerier 1948-12-13

De positie van onze boter

Zij wordt niet voor een appel en een ei verkocht

De voorzitter van de *Gelders-Overijsselse Coöperatieve Zuivelverkoopvereniging*, de heer Dijkstra te Gramsbergen, verklaarde, dat de afzet van boter in het binnenland na de prijsverhoging natuurlijk aanmerkelijk minder is geworden, maar dat ons land tengevolge hiervan met omvangrijke partijen onverkoopbare boter zou zitten opgescheept, is beslist niet waar.

De eigenaardige situatie doet zich voor, dat de boterproductie veel groter is dan verleden jaar. De melkaanvoer ligt ongeveer 40 tot 50 pct. hoger dan in 1947. De melkaanvoer is zelfs zo groot, dat de boter, die de regering voor deze maanden in de koelhuizen heeft opgeslagen, niet in de binnenlandse handel hoeft te worden gebracht, daar de productie van verse boter thans groot genoeg is om het verminderde binnenlandse verbruik te dekken, terwijl er ook nog flinke partijen voor export overblijven.

Met de boterexport waarin men aanvankelijk zo’n zwaar hoofd had, is het beter gegaan dan men gedacht had. Dacht men aanvankelijk, dat Nederland niet meer dan 10 miljoen kg. aan het buitenland zou kunnen verkopen, thans is men al dicht de 20 miljoen kg. genaderd. De boter, welke in de koelhuizen is opgeslagen als reserve-voorraad voor deze winter, doch die

nu niet hoeft te worden gebruikt, zal uitgevoerd worden. Het A.N.P. vernam bij informatie in Den Haag, dat Engeland 4 miljoen kg. van deze koelhuisboter krijgt. Er is dus geen sprake van, dat wij geen weg met het overschot weten.

Men denkt wel eens, dat onze boter voor een appel en een ei wordt verkocht, doch dit is geenszins het geval. Onze boter heeft in het buitenland meer opgebracht dan in het binnenland en de heer Dijkstra verzekerde, dat de regering geen verse boter exporteert tegen een prijs, welke lager is dan de kostprijs. Er wordt om het duidelijk te zeggen, verdiend op de geëxporteerde boter!

Niettemin staat de zuivelindustrie in ons land, ten aanzien van de boterproductie voor moeilijke problemen. Met de toekomstige afzet ziet het er niet best uit. In eigen land wordt de roomboter door de lage prijs van de margarine langzamerhand een luxe artikel nu de regering geen subsidie meer verstrekt, terwijl de toekomstige afzetmogelijkheden in het buitenland als ongunstig worden aangemerkt. De kostprijs van de boter kan bezwaarlijk verlaagd worden; eerder kan er een verhoging verwacht worden.

Met deze minder gunstige factoren houdt de zuivelindustrie ernstig rekening. Men is ervan overtuigd, dat de zuivel haar melkvet voor de vervaardiging van andere zuivelproducten zal moeten gebruiken. De boterproductie zal moeten worden verlaagd en men zal moeten omschakelen op de vervaardiging van kaas en condensproducten, waarvoor in het buitenland een goede afzetmogelijkheid is. Verscheidene zuivelfabrieken zijn reeds bezig haar productie om te schakelen.

In verband met de toenemende productie van kaas en condens achtte de heer Dijkstra het zeer gewenst, dat de regering een andere exportregeling treft. Deze geschiedt nog steeds op basis van 1938. Alleen fabrieken en handelaren, die toen ook exporteerden, kunnen ook thans uitvoeren en dit heeft tot vele misstanden aanleiding gegeven. Zo zijn de exportrechten overdraagbaar en nu zijn er handelaren, die hun rechten zonder neer verkopen tegen flinke prijzen. De z.g. bevroren export moet dan ook worden ontdooid om een gezondere toestand in de zuivelindustrie te verkrijgen.